

Bevezető előadás

Munkaerő-piaci ismeretek kurzus

A munkaerő mint különleges jószág

- Csak bérelni lehet (kivéve rabszolgaság)
- Nem választható el a munkavégzőtől
- A bérlés áron kívüli feltételei (nem pénzügyi tényezők) sokszor fontosabbak az árnál
- Különleges intézményi környezet
- A munka(erő) cseréje: munkaszerződés

Amikor a munkaerőt nem csak bérlik...

- Jelenleg mindenhol illegális (kivételek néha akadnak, mint pl. az ISIS). Mauritánia volt az utolsó állam, ahol lehetett büntetlenül rabszolgát tartani (2007-ig, bár magát a rabszolgaságot már 1981-ben eltörölték).
- Az ILO legfrissebb adatai szerint 2016-ban 40.3 millióan éltek modern rabszolgaságban (ebből a kényszerített munka 24,9 millió, kényszerházasság pedig 15,4 millió).
  - 4 millió az állami szektorban,
  - 16 millió a magánszektorban (háztartási munka, építőipar, mezőgazdaság),
  - 4,8 millió a kényszerített szexuális kizsákmányolás.
- 4-ből egy gyerek.
- A nők a szexuálisan kizsákmányoltak 99%-át, a többinek 58%-át teszik ki.
- Forrás: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

Munkaszerződés

- Tartalma: javadalmasítás, munkafeltételek, állásbiztonság stb.
- Jellemzően a munkaidőt (és az utasítások követését), nem az outputot javadalmasítja (kivéve a darabbért). Fontos tehát a lojalitás és megbízhatóság.

Munkaszerződés és munkamegosztás

- A munka cseréje vezet a munkamegosztáshoz
- Vállalaton belül és makroszinten is
- Belső és külső munkapiac: eltérő intézmények

A munkagazdaságtan

A közgazdaságtan azon területe, mely a munkaerőpiac működését és kimeneteleit, valamint szereplőinek magatartását vizsgálja:

- A munkaerőpiaci szereplők viselkedése a bérek, az árak, a profit és a munkaviszony nem pénzügyi vonatkozásainak hatására.
- Személytelen és az emberek nagy csoportjaira (reprezentatív szereplőkre) érvényes jelenségekkel foglalkozik.
- A neoklasszikus paradigma alapfeltevéseit használva: szűkösség, racionalitás, maximalizálás.

Pozitív gazdaságtan

- Magatartáselmélet: hozamok és költségek hatásai az egyéni viselkedésre
- Modellek használata
- Feltételezések helyességének megítélése
- Komplexitás: mit jelent a viselkedés megértése?

Normatív gazdaságtan

- Ha a piac lehetővé teszi a kölcsönösen előnyös, önkéntes szerződéseket:
Pareto hatékonyság
- Vannak olyan tranzakciók is, amin valaki veszít (pl. újraelosztás állami kényszerrel).
Piaci kudarcok okai:
  - Tudatlanság
  - Ügyletakadályok
  - Ártorzulás
  - Piac hiánya

Kormányzati politika

- Normatív gazdaságtan vs. „art of economics”
- Közjavak
- Tőkepiac tökéletlenségei
- Piachelyettesítő intézmények
- Újraelosztás: értékek kérdése
  - Igazságosság vs. hatékonyság

Néhány közgazdaságtani ismeret átisméltése

Kereslet és kínálat, vagyis a piac egyszerű grafikus elemzése

- „Marshall-kereszt”
- Függőleges tengely: ár
- Vízszintes tengely: mennyiség
- A kereslet: mekkora mennyiséget hajlandóak a vásárlók megvásárolni adott ár mellett (negatív meredekségű)
- A kínálat: mekkora mennyiséget hajlandóak a vállalatok termelni és eladni adott ár mellett (pozitív meredekségű)

Kereslet és kínálat, vagyis a piac egyszerű grafikus elemzése

- A metszéspont: egyensúly. Itt éppen megegyezik a kereslet a kínálattal (nincs kielégítetlen kereslet és minden termelt áru elkel.
- Az egyensúlyt az egyensúlyi árral és az egyensúlyi mennyiséggel jellemezzük.
- Ha nincs egyensúly, a mennyiséget a „rövidebb oldal szabálya” határozza meg. Ekkor holtteher-veszteség lép fel.

Többletek

- Fogasztói többlet: annak különbsége, amit adott mennyiségért a vevő hajlandó lenne fizetni (számára ennyit ér) és amennyiért a piacon megkapja (piaci ár).
- Termelői többlet: az előző fordítottja.
- Az egyensúlyi pontban ezek éppen nullák, ami azt jelenti, hogy a legutolsó eladott/megvett terméken senkinek nem volt többlete, de a korábbi árucserék esetében (általában) mindkét félnek van valamekkora többlete.

A nyereség és a termelési tényezők

- Π = bevétel – költség
- Bevétel = $P \cdot Q$, ahol Q a termelt és értékesített mennyiség, P pedig annak az ára
- Költség: a termelési tényezők és azok árának szorzatainak összege. Ha csak tőke és munka van jelen, akkor $= R \cdot K + W \cdot L$ ahol R a tőke ára (kamat), K a tőke Q megtermeléséhez szükséges mennyisége, W a munka ára (bér), L a munka megtermeléséhez szükséges mennyisége.

A termelési függvény

- Azt adja meg, hogy a termelési tényezők hogyan hozzák létre a szükséges árumennyiséget.
- Tipikus formája ha csak tőke és munka van jelen: $Q = f(K, L)$

Vagyis...

- A termelési tényezők kereslete származékos:
- azért keressük őket, mert nélkülük nem állítható elő Q ,
- de mivel kiadást is jelentenek, csak olyan mennyiségben keressük őket, hogy a Π maximális legyen.
- Ha több termelési tényező is jelen van, akkor ezek általában legalább részben átválthatóak, ezért áruk és átválthatóságuk függvényében határozódik meg a keresletük adott árupiaci kereslet mellett.

Határtermék

- Ha egy termelési tényezőt 1 egységgel megnövelünk, akkor hány egységgel növekszik meg (a termelési függvény alapján) a termelt mennyiség. Jele: MP (marginal product)
- Határtermék-bevétel: a határtermék által létrehozott bevételnövekedés. Az MP és a megtermelt termék árának szorzata ($P \cdot MP$). Jele: MRP (Marginal Revenue Product)

A (termékpiaci) kereslet saját árrugalmassága

- Hány százalékkal keresnek az emberek többet egy termékből, ha annak ára 1%-kal megnő?
- $(\text{kereslet százalékos változása}) / (\text{ár százalékos változása})$
- Normál javaknál negatív (azaz, ha valami drágul, kevésbé veszik).

A (termékpiaci) kereslet kereszt árrugalmassága

- Hány százalékkal keresnek az emberek többet egy 'A' termékből, ha 'B' termék ára 1%-kal megnő?
- $(\text{'A' keresletének százalékos változása}) / (\text{'B' árának százalékos változása})$

Köszönöm a figyelmet!